

חוקי הגזע הנאציים, שלא בנוכחותו

אייכמן.

במידה עשוי לרכוש נפשית בגוש הק מינוסטי למען ישראל, לשפר את דמותה בעיני הצבור והמישטרים שבה, ובצורה זו לספק את התנאים הנפשיים להתקרבות פוטנציאלית כלשהי בעתיד — נהדאי הביאו עדויות אלה תועלת כלשהי.

מאמר עולם

ובן שאייכמן היה שלא לערוך השוואות בין משפט אייכמן לבין משפט גלובקה. משפט הדברים, אין השוואה זו הוגנת לגמרי. אצלנו ישב אייכמן בתא הזכוכית. למשפט היה עניין מעשי בולט: להחליט מה יהיה גורלו האישי של הנאשם. ואילו גלובקה לא נמצא כאן באולם. הש"ב הקומוניסטי לא העז לחטוף או לשגר "נוקמים כתנאים" לעצירתו. בהעדר האיש עצמו, ניטל מן המשפט עיקץ דרמטי. אך גם מבחינת אהדת עלה המשפט השראלי בהרבה על המשפט הגרמני, וההשוואה יכולה למלא כל לב ישראלי בגאווה. מבחינה אירגונית עלה הכושר הישראלי בהרבה על כושר האירגון הגרמני המהולל. בירושלים אפשר היה להשיג פרוטוקול סטנוגרפי בכמה שעות, תוך דקת מעטות אחרי השמעת הדברים. אפשר היה להשיג תצלומים תוך שעה שעתים. כאן אין מחלקים את הפרוטוקול, והתצלומים מגיעים באיחור ובכמה ירודה. כאן אין איש כמו השופט לנדוי, אתה דמות אנושית ורבת-הדרה, שידעה להמחיש בצורה כה מרשימה את הוד רוממות החוק הישראלי. השופטים כאן אינם מרשימים, וחלקם בניגול המשפט ניראה אפסי איכשהו, חסרה באולם אותה אהירה מיוחדת, שמילאה את לבו של כל אדם שהיה נוכח בא לם הירושלמי, בתחושה של חתייה היסטורית. אך בסופו של דבר, אלה עניינים של מה-בכך. כאן, כמו בירושלים, העדויות עצמן הן כה נראות, התיאורים כה מועזעים, הנראמה האנושית של השואה כה כבירה, עד שכל השאר הופך לתפל ולטפל.

שום משפט אינו יכול לשמש במה אידיאלית לבירור האמת על השואה, על הרייך השלישי. כי כל משפט מתרכז, בהכרח, על הנאשם. בירושלים הובלט חלקו האישי של אייכמן ללא כל פרופורציה, עלידי טישטוש האחריות של האחרים. כאן מובלט גלובקה, שוב ללא פרופורציה. אולם הרי גם אייכמן וגם גלובקה היו רק שני ברגים במכונה אדירה. אומנם, שניהם היו ברגים חשובים — אך באותה מכונה היו עוד מאות ברגים חשובים אחרים, שאיש מהם תרם את תרומתו המיקצועית כדי שהמכונה הגדולה והמסובכת של רצח המיליונים יתנהל כסדרו. איך יכולה מכונה כזאת לקום במדינה תרבותית? איך היא יכולה לפעול במשך שנים? איך הופכים אנשים קטנים, פקידים מן השורה, למפלצות המבצעות את גדול כל הפשעים בהיסטוריה האנושית?

את התשובה לכך לא סיפק משפט אייכמן, ולא יספק המשפט הזה. אך השאלות עצמן תלויות ועומדות באולם, אף מבלי שאיש יישאל אותן באופן גלוי ומפורש. והפעם האולם הוא גרמני. זו העובדה החשובה ביותר במשפט גלובקה — חשובה הרבה יותר מפסק-הדין הסופי, שיסתכם, מן הסתם, בגורדין של מאסר-עולם לגלובקה — אם יגיע לגרמניה המזרחית.

של אייכמן עצמו, בתא הזכוכית, כאשר הוזכר השם גלובקה במשפטו. אייכמן היה לבצע את הפיתרון הסופי ללא הכנה חוקית. במשפט אייכמן, כאשר למדנו את פרטיה הפרטים של המיבצע האדיר, הסתבר לנו כי לא היתה זו רק תוצאה של שגעון הסדר הגרמני. גם גרמני יכול לרצוח ללא חוק, אבל פשוט לא ניתן לבצע מיבצע המוני בתריסר ארצות, ללא הגדרות חוקיות ברורות, שימנעו את עירעור השלטון התקין. משהו מוכרח היה לקבוע בכל מיקרה מי יהודי ומי לא, מה דינו של בן-תערובת שרק רבע דמו יהודי, מה בדיק יקרה לרכושו של הנשלח-למחנה, מה גורלו של יהודי נתון במדינה ניטראלית. כל זה חייב אלפי חוקים ותקנות, עם פירושים מוסמכים ואיסוף תקן דימום, על בסיס חוקי איתן. בקיצור: זה חייב את חוק נירנברג, אשר עליו נעזרנו לאחר נוכח כל שאר החוקים. בעיצוב החוק הזה היה לגלובקה חלק חשוב. הוא שכתב לו את ספרה-הפירושים המוסר מן, שהניחה את בתי-המשפט. הוא שיום כמה וכמה תקנות חוקיות, שהיו דרושות להכנת השלבים הבאים של "הפיתרון הסופי". הוא שסיפל אישית בחקיקת חוקים אלה בארצות הכבושות והגרורות. כזה היה גלובקה. על כך אין ויכוח. ובכל זאת — גלובקה זה מההן ברגע זה כמנהל הכללי של משרד ראש-הממשלה בגרמניה. הוא האחראי לכל שרותי-הבטחון הגרמניים. הוא הממנה את כל הפקידים הגבוהים. יש לו חלק סמוי אך מכבד את התלונה נגד שטראוס בעת שהותו בישראל. עומד בראש "ממשלת הצללים" — קבוצת הפקידים הבכירים המנהלים את ענייני המדינה, ושכוחם רב יותר מזה של השרים הנבחרים.

הופש או טיהור?

איך יכול ישראלי דמוקראטי לבחור בין שתי הגרמניות: איך הוא יכול לקבוע עדיפות? אני שואל את עצמי שאלה זו ללא הרף בימים אלה. במזרח — מדינה דיקטטורית, טוטאליטארית, ללא הופש כלשהו, מיסטר הזקוק לכידונים זר, והנאמץ לכלוא את תושביו בחומות ובגוריות, מחשש פן יברחו. ומאידך: מיסטר המלמד את ילדיו את פרטי השואה, המזחנך איתם לשנוא את הנאצים ואת שינאת-הגזע, ושראשו באמת טהורים מכל רבב של עבר נאצי. במערב — מדינה חופשית, דמוקראטית במידה רבה, מדינת-חוק פרלמנטרית, בעלת עתונות חופשית, ומאידך: מיסטר בו תופים נאצים בלתי-ספירים עמדות-מפתח, מדינה המשתדלת להתעלם כליל מן העבר, ואשר בה פורחת האנטישמיות במסחרים. גרוע מזה: מדינה שאינה משלימה עם גבולותיה, העומדת לקבל לידה פצצות-מימן, בה מדובר בגלוי על המלחמה הרושית לשחרור המולדת. אדם דמוקראטי אינו יכול להשלים עם המזרח. ישראלי אינו יכול להשלים עם המערב.

מדינת המיקלט והדשכה 06

הי הצד העיקרי החשוב לישראלי הניכח במשפט. יש צד אחר, שגם בו אין לזלול. זהו משפט אשר במרכזו עובדת השמדת היהודים. לא נעשה בו כל ניסיון להשכיח את קיומה של מדינת ישראל. להיפך, לעדים שבאי ישראל ניתן מקום של כבוד במשפט, ובמערכת-הפירוטום המלה את. כמעט בכל עדות מוזכרים שמות של אנשים, תוך ציון כי מצאו אחרי המלחמה מיקלט בישראל. כך מצטיירת לעיני השומעים — וממילא גם לעיני קוראי-העיתונים בגוש הקומוניסטי — דמותה של ישראל כארץ הגאולה, המילדת החושה. ציפיתי במתיחות לקראת הופעת האנשים שבאו מישראל. בראשם עמד עורך-הדין הקומון יסטי מיכאל לנדאו. בלטה ביניהם העדה חנה לוי-האס, אסירת ברגנבלוך, אותה אשה קומוניסטית שהגישה לא מכבר את התלונה נגד שטראוס בעת שהותו בישראל. שניהם ייצגו את ישראל בכבוד. הם השתדלו להזדהות עם המדינה. העדה האס, שדיברה צרפתית, הזכירה שיש במשטרת-ישראל מחלקה מיוחדת לחקירת פשעי-הנאצים, וציינה שהגישה למחלקה זו קובלנה פלילית נגד גלובקה. (היא לא הזכירה שהמשטרה סרבה לטפל בקובלנה זו). לנדאו הזכיר בהבלטה את פסק-הדין של השופטים הישראליים במשפט

עורך-הדין הקומוניסטי מיכאל לנדאו מתל-אביב הורשה לקחת חלק במשפט כ"מאשים ציבורי", קרא הצהרה בה ציטט את פסק-הדין במשפט אייכמן. הופעתו הובלטה עלידי מערכת-הפירוטום של המשפט.

שפן דמעות, לשמע סיפוריהם האישיים של הנרדי פיס. בתמונה נראית אשתו של הזמר הכושי פול רובי טון (במרכז). מימין נרטה קוקהוף, פעילה ידועה במועצת-השלום המזרח-גרמנית.